

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna, soudce Ondřeje Mrákoty a soudkyně Michaely Bejčkové v právní věci žalobce: **Mgr. F. Š.**, proti žalované: **Vězeňská služba České republiky**, se sídlem Soudní 1672/1a, Praha 4, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 22. 5. 2018, čj. VS-11374-18/ČJ-2018-803140, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2019, čj. 9 A 15/2019-69,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2019, čj. 9 A 15/2019-69, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobce podal u Krajského soudu v Ostravě žalobu proti v záhlaví označenému rozhodnutí, kterým žalovaná odložila jeho žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Usnesením ze dne 16. 8. 2018, čj. 22 A 29/2018-13, krajský soud žalobci přiznal osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu (výrok I.). Podle krajského soudu žalobce splňoval předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, neboť se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody a na jeho majetek byl prohlášen konkurz. Současně se podle krajského soudu nejednalo o zjevně bezúspěšný návrh. Žalobcovu žádost o ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o žalobě krajský soud zamítl (výrok II.), neboť neshledal naplnění podmínky nezbytnosti zastoupení.

[2] Usnesením ze dne 6. 12. 2018 krajský soud věc postoupil Městskému soudu v Praze jako soudu místně příslušnému. Městský soud v záhlaví specifikovaným usnesením odňal se zpětnou účinností osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu přiznané výrokem I. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 8. 2018. Městský soud nezpochybnil závěry týkající se majetkových poměrů žalobce a nedostatku prostředků. Uvedl však, že u žalobce existují zvláštní okolnosti, které vedou k závěru, že v jeho případě je namístě výjimečně využít oprávnění k soudnímu uvážení a osvobození od soudních poplatků nepřiznat. Městský soud konstatoval, že žalobce vede s různými veřejnými institucemi celou řadu sporů týkajících se poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím. O takový spor

jde i v nynější věci. Tento spor není takového charakteru, aby měl vztah k podstatným okolnostem žalobcovy životní sféry. Netýká se, ani nepřímou, žalobcova majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí. Takové spory má žalobce zajisté právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnosti tak činit, a musí v nich mít možnost účinně hájit svá práva. Není však důvod, aby náklady na vedení takových sporů, které je zásadně povinen hradit každý žalobce, za žalobce pravidelně nesl stát formou osvobození od soudních poplatků.

[3] Proti usnesení městského soudu brojí žalobce (stěžovatel) kasační stížností. Městský soud mu prý zabránil v přístupu k soudní ochraně. Proto navrhuje zrušení jeho usnesení a vrácení věci městskému soudu k dalšímu řízení.

[4] Kasační stížnost je podána včas, osobou k tomu oprávněnou a míří proti rozhodnutí, proti kterému je přípustná.

[5] K žádosti o osvobození od soudních poplatků soud uvádí, že podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí městského soudu (s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) nevzniká stěžovateli poplatková povinnost (srov. usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, čj. 1 As 196/2014 - 19, č. 3271/2015 Sb. NSS). Usnesení o odnětí osvobození od soudních poplatků nepochybně je takovým procesním rozhodnutím. Soud proto zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost nepožadoval, neboť poplatková povinnost stěžovatele netíží. Nerozhodoval proto ani o žádosti stěžovatele o osvobození. Obdobné závěry platí i ve vztahu k povinnosti být v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem. S ohledem na skutečnost, že kasační stížnost obsahuje projednatelný bod a sám stěžovatel má právnické vzdělání, není ustanovení zástupce v tomto řízení nezbytné.

[6] Kasační stížnost je důvodná.

[7] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že *poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.*

[8] Otázkou, za jakých okolností lze zpětně odejmout přiznané osvobození od soudních poplatků, se NSS zabýval v rozsudku ze dne 19. 2. 2014, čj. 1 As 151/2013-38, jehož závěry lze plně vztáhnout i na nyní souzenou věc. Dle něj norma uvedená ve čtvrté větě § 36 odst. 3 s. ř. s. pamatuje na dvě situace: v průběhu řízení se ukáže, že tu buď nikdy nebyly důvody pro osvobození (situace žadatele byla jiná, než z jaké soud ve svém rozhodnutí vycházel), anebo důvody pro osvobození tu sice v okamžiku rozhodnutí byly, ovšem v průběhu dalšího řízení se situace účastníka změnila. Zpětné odnětí osvobození představuje částečné prolomení zásady, podle níž je soud vázán svými předchozími rozhodnutími. Je nepřijatelné, aby možnost odejmout osvobození zakládala soudu ničím a nijak nelimitovanou pravomoc kdykoliv v průběhu řízení změnit názor na správnost osvobození. Důvodem pro možnost aplikovat zpětné odejmutí osvobození bude situace, v níž se ukáže, že poměry účastníka byly jiné, než on sám tvrdil a které soud původně zjistil.

[9] Důvody, které městský soud použil pro napadené usnesení (charakter sporu vedeného stěžovatelem), však existovaly již k datu původního rozhodnutí o osvobození stěžovatele a krajskému soudu, který o osvobození rozhodoval, musely být zřejmé. Městský soud tak na základě totožného skutkového stavu, ze kterého vycházel též krajský soud, o podmínkách pro osvobození stěžovatele uvážil *odlišně*. Toliko jiný názor soudu na správnost osvobození od soudních poplatků však nemůže být důvodem pro jeho odnětí (viz též rozsudky

pokračování

NSS 2 As 241/2019, 2 As 242/2019, 1 As 259/2019 a 1 As 260/2019 v jiných obdobných věcech téhož stěžovatele).

[10] NSS proto uzavírá, že odejmutí osvobození od soudních poplatků bylo nezákonné. Tímto rozhodnutím samozřejmě neříká, že stěžovatel měl skutečně být od soudních poplatků osvobozen. Pokud ale již v této věci osvobozen byl, nelze takovéto osvobození libovolně odejmout z důvodů, které uvedl v napadeném usnesení městský soud.

[11] S ohledem na výše uvedené dospěl NSS k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a tak podle § 110 odst. 1 s. ř. s. napadené usnesení městského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne městský soud (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 8. října 2019

Zdeněk Kühn
předseda senátu